

กิจกรรมภูมิปัญญาศิลปะไทยเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรม

Thai Wisdom Activities to Promote Peace Culture

Received: July 17, 2018

Revised: May 27, 2019

Accepted: June 14, 2019

มัทนาน มามะ¹

Mannan Mamah

ปณณรัตน์ พิชญไพบูลย์²

Poonarat Pichayapaiboon

ชนบพร แสงวนิช³

Khanobbhorn Sangvanich

Abstract

This article aims to propose a form of using cultural diversity advantages to promote understanding in society to create a peace culture involving the concept of living with compassion and nonviolent behavior towards others through the development of art education activities based on the Thai wisdom art. Cultural diversity is advantageous for society. However, lack of effective management of cultural diversity may lead to conflicts in society such as miscommunication, cultural misunderstanding, cultural barriers, discrimination, and cultural right violation. To prevent the undesired

¹นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเทศไทย

Ph.D., Student, Division of Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand

²รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเทศไทย

Associate Professor, Ph.D., Division of Art Education, Department of Art Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเทศไทย

Assistant Professor, Ph.D., Division of Art Education, Department of Art Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author: E-mail: mmananjung@gmail.com

cultural diversity phenomenon; therefore, this article proposes the Thai Wisdom-Based Model of Art Activity. The model concerns the preservation of regional cultural identity and local tradition. The activities consist of three topics which are fine art, popular art, and folk art. It is believed that the art activity and peace culture can develop the right understanding of the Thai cultural diversity that will yield three benefits for Thai peace culture: 1) a harmony of love, trust, and respect for identity, 2) intimacy and equality, and 3) appreciation and participation.

Keywords: art education, peace culture, Thai art, Thai wisdom activities

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอรูปแบบหนึ่งของการใช้ประโยชน์จากหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในสังคมให้เกิดสันติวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดในการดำรงชีวิตด้วยความเมตตากรุณา ประพฤติปฏิบัติตนต่อผู้อื่นโดยปราศจากความรุนแรง ด้วยการพัฒนากิจกรรมศิลปศึกษาบนฐานภูมิปัญญาศิลปะไทย ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งดีงาม และไม่นำมาเกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง ความขัดแย้งเป็นผลจากการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพ เหล่านี้เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารที่คลาดเคลื่อน การขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมอื่น การแบ่งแยก กีดกัน การเลือกปฏิบัติ และการดำเนินการใด ๆ ก็ตาม เกิดความไม่เคารพสิทธิในอัตลักษณ์ที่แตกต่าง ดังนั้น การศึกษาถึงชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำรงอยู่ การปรับตัว การรักษาเอกลักษณ์ทางศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี จำเป็นต้องอาศัยวิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปะไทยเพื่อบูรณาการให้เกิดสันติวัฒนธรรม ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบข้ามวัฒนธรรมบนฐานภูมิปัญญาศิลปะไทย คือ 1) ศิลปะชั้นสูง 2) ศิลปะประชานิยม และ 3) ศิลปะพื้นบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจถึงความหลากหลายอันจะนำไปสู่สังคมสันติวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ร่วมกับหลักการของสันติวัฒนธรรม คือ 1) ความรัก ความไว้วางใจและเคารพในอัตลักษณ์ที่แตกต่าง 2) ความใกล้ชิดและความเท่าเทียมกัน 3) ความศรัทธาและการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: ศิลปศึกษา สันติวัฒนธรรม ศิลปะไทย กิจกรรมภูมิปัญญาศิลปะ

บทนำ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้สรุปกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายและกระจายตัวตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยจำแนกพื้นที่ตามลักษณะการตั้งถิ่นฐาน 4 ลักษณะ คือ 1) กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงหรือชนชาวเขา 2) กลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบ 3) กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานในทะเลหรือชาวเล และ 4) กลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในป่า ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้อาจมีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันโดยสภาพเศรษฐกิจ สังคม ภูมิปัญญา ศิลปะ และวัฒนธรรม ตามจารีตประเพณี (Jensantikul, 2015) การถ่ายทอดวัฒนธรรมทำให้เกิดการเรียนรู้ และสั่งสมจนตกผลึกกลายเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่ง เป็นความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญการเฉพาะเรื่องที่เรียกว่า “ภูมิปัญญา” ที่เป็นการสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่มีเอกลักษณ์ของตนเองในการใช้ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรมแบบองค์รวม นับเป็นกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต (Ministry of Education, 2010) ปัจจุบันความขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคมไทยมีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณี ทำให้เกิดการไม่ยอมรับและเคารพสิทธิในอัตลักษณ์ที่แตกต่าง หากบุคคลไม่เปิดรับวัฒนธรรมอื่นที่ไม่ใช่วัฒนธรรมตน ก็จะทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน จนกลายเป็นการแก้ไขปัญหาด้านความรุนแรงโดยไม่รู้ตัว ดังนั้น การศึกษากิจกรรมภูมิปัญญาศิลปะไทยเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรม โดยการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านสถาบันการศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังบุคลิกลักษณะอุปนิสัยที่ไม่ใช้ความรุนแรง รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข บทความนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอตัวอย่างการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรมท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณีภายใต้บริบทภูมิปัญญาศิลปะที่มีใน 1) ศิลปะจิตรศิลป์ (Fine Art) 2) ศิลปะประชานิยม (Popular Art) และ 3) ศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art) โดยคำนึงถึงองค์ประกอบของสันติวัฒนธรรม 3 ประการ คือ 1) ความเคารพและไว้วางใจ 2) ความเท่าเทียมกัน 3) การมีส่วนร่วมเดียวกัน

ภูมิปัญญาศิลปะไทยกับสันติวัฒนธรรม

ภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) เป็นความรู้ ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่คนควรรวบรวมและจัดเก็บเป็นความรู้ โดยถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นผลผลิตที่ดี งดงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำมาแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตได้

(Saranukromthai for Students volume 23, 2017) และเป็นผลของประสบการณ์ที่สั่งสมของคนที่เรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเดียวกัน และระหว่างกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ภูมิปัญญาเหล่านี้เคยเอื้ออำนวยให้คนไทยแก้ปัญหาด้วยการดำรงอยู่และสร้างสรรค์อารยธรรมของตนอย่างมีดุลยภาพกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในระดับพื้นฐานหรือระดับชาวบ้าน ภูมิปัญญาในแผ่นดินได้เกิดขึ้นเป็นเอกเทศ แต่มีส่วนแลกเปลี่ยน เลือกรับ และปรับใช้ภูมิปัญญาจากอารยธรรมอื่นตลอดมา (Na Talang, 2001)

Saranukromthai for Students volume 23 (2017) ระบุลักษณะของภูมิปัญญาไทยไว้ ดังนี้

1. มีลักษณะเป็นทั้งความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรม
2. ปรากฏถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม คนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. เป็นสิ่งที่สอดแทรกอยู่ในสังคมไทยในวิถีชีวิตของคน
4. เป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว และการเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
5. เป็นพื้นฐานสำคัญในการใช้ชีวิต
6. มีลักษณะเฉพาะ หรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. มีการเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของสังคมไทย

ภูมิปัญญาไทย จึงเป็นองค์ความรู้ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรับ ปรับแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบทอดกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาไทยจึงมีลักษณะเป็นองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่องกามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย (Ministry of Education, 2010) ทั้งยังมีคุณค่างดงามในรูปแบบของงานศิลปะ เมื่อเราได้ประจักษ์ชัดถึงความสัมพันธ์ที่สอดคล้องระหว่างศิลปวัฒนธรรม ประเพณีกับสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของคนในสังคมแต่ละยุคสมัย

ภูมิปัญญาไทยยังเกี่ยวข้องกับศิลปะในประเทศไทยที่รู้จักกันมีหลากหลายประเภทแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ในภูมิภาคต่าง ๆ อาจนำมาแบ่งประเภทได้ 3 ประเภท คือ

1. ศิลปะจิตรศิลป์ (Fine Art) เป็นงานศิลปะที่มุ่งเน้นคุณค่าทางความงามเพื่อตอบสนองประโยชน์ทางใจ ซึ่งหมายรวมถึง ประติมากรรม จิตรกรรม วรรณกรรม สถาปัตยกรรม คีตศิลป์และนาฏศิลป์ และสื่อผสม (Wongkitroungruang & Assarat, 2017) หนึ่งในที่นี้คือ ศิลปะไทย หรือการแสดงโขน ฯลฯ ถือเป็นศิลปะชั้นสูง (Hight Art) ที่มีความเกี่ยวข้องกับจิตใจ มีอัตลักษณ์ของความเป็นชาติ เป็นการศึกษาสืบทอดแสดงถึงภูมิปัญญาและวิทยาการ เป็นเครื่องมือและสัญลักษณ์ของการปกครอง เช่น เครื่องราชอิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เครื่องใช้ประดับตกแต่งในงานพระราชพิธีต่าง ๆ ของกษัตริย์และราชวงศ์ ที่แสดงถึงวิธีการและขั้นตอนที่ละเอียด พิถีพิถันเป็นพิเศษ มีระเบียบแบบแผน รวมถึงการแสดงฐานะความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและทรัพยากรอันเป็นที่ยอมรับในความเป็นผู้นำ บ่งบอกอารยธรรมของประเทศที่มั่นคงและชัดเจน โดยธรรมชาติของศิลปะนั้นมีความเชื่อมโยงกับวิถีทางวัฒนธรรม (Margolin, 1992) อาจกล่าวได้ว่าเป็นศิลปะในราชสำนักที่สร้างคุณค่าจนกลายเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ ที่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศชาติในประชาคมโลก อันส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐในทางการเมือง ให้มีการรักษาวัฒนธรรมไว้เป็นแบบแผนและมาตรฐานของการแสดงสืบต่อไปยังชนรุ่นหลัง

2. ศิลปะประชานิยม (Popular Art) เป็นการหยิบเอาสิ่งที่คนพบเห็นในชีวิตประจำวันมาจำลองหรือทำขึ้นใหม่ เปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมของสังคมและสร้างรูปแบบที่แปลกตา เพื่อเล่นสนุกกับประสบการณ์และการรับรู้ของผู้ชม กลายเป็นงานศิลปะที่มีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่มุ่งสะท้อนความเป็นไปของสังคม วัฒนธรรมมวลชนเป็นที่ยอมรับในคนหมู่มาก มีความสนุกสนาน การโฆษณา การเยาะเย้ย ถากถางในผลงานศิลปะ เพื่อเสนอมุมมองแนวคิดสมัยใหม่ของศิลปิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวเกี่ยวกับผู้คนและสังคมในปัจจุบันที่กำลังได้รับความสนใจหรือวิพากษ์วิจารณ์ในขณะนั้น มีความหมายแฝงและนำไปสู่กระบวนการขบคิดและตีความในบริบททางศิลปะ ด้วยอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงในด้านหลัก ๆ เหล่านี้ จึงเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในช่วงเวลานั้น ซึ่งอาจนับว่าเป็นผลต่อยอดของการเปลี่ยนทิศทางแนวทางศิลปะ เพื่อให้การสะท้อนเรื่องราวที่ปรากฏในปัจจุบันให้ความรู้สึกในความเป็นปัจจุบันอย่างแท้จริง

3. ศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art) เป็นศิลปะที่สร้างสรรค์ผลงานโดยจุดประสงค์หลักคือ ทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันตามสภาพของท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะเกิดควบคู่กับการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ภายใต้อิทธิพลของชีวิตความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมความเชื่อ และความจำเป็นของสภาพท้องถิ่น ใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาบูรณาการสร้างสรรค์และแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างชัดเจน (Feldman, 1995) เช่น ลวดลายการทอผ้า เรือกอและ การแกะหนังตะลุง หนังใหญ่ เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วศิลปะพื้นบ้านจะเรียกรวมกับหัตถกรรม ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นศิลปหัตถกรรมที่เกิดจากฝีมือของคนในท้องถิ่น การประดิษฐ์สร้างสรรค์เป็นไปตามเทคนิคและรูปแบบที่ถ่ายทอดโดยตรงจากบรรพบุรุษที่เรียกได้ว่าเป็นความลับที่ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นภายในครอบครัว

จึงเห็นได้ว่า ศิลปะเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันไปตามบริบทของการถ่ายทอดวัฒนธรรมในสังคม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ การมีส่วนร่วม ความรัก ความเชื่อในสิ่งเดียวกัน และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาและเผยแพร่วัฒนธรรมเดียวกันในสังคมนั้น เป็นเสมือนเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เพื่อให้เกิดปัญญาและมีจิตใจงดงาม รวมถึงการประสานใจเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งแสดงออกทางสัญลักษณ์ในรูปแบบของงานศิลปะ หรือการแสดงออกจนกลายเป็นวัฒนธรรมการดำรงชีวิตด้วยสันติวิธีในตนเอง ชุมชน และสังคม

ในส่วนของสันติวัฒนธรรมนั้น เป็นสภาวะที่มีความสมดุลกลมกลืนกันของอัตลักษณ์ ทัศนคติ คุณค่า ความเชื่อ และแบบแผนการปฏิบัติในการใช้ชีวิต และความต้องการพื้นที่อิสระเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลในสังคม ซึ่งมีแนวคิดและหลักการในวัฒนธรรมการดำรงชีวิตร่วมกันด้วยความเมตตากรุณา ช่วยให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่ของตนเองอย่างมีขอบเขตและปฏิบัติตนต่อผู้อื่นโดยปราศจากความรุนแรงจนนำไปสู่ชีวิตที่สงบสุข สำหรับตัวบ่งชี้ของสังคมที่มีสันติวัฒนธรรม คือ 1) ความไว้วางใจกัน คือ การได้รับความเชื่อมั่น ความเชื่อถือกัน การเปิดใจให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ในวัฒนธรรมของตน ในขณะที่ตนเองก็ต้องเปิดใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นเช่นเดียวกัน 2) ความเท่าเทียมกัน คือ การได้รับสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียม การศึกษาที่เท่าทัน เกิดความเท่าเทียมทางเพศสภาพ ขนชั้น เชื้อชาติ และศาสนา และ 3) การมีส่วนร่วมเดียวกัน คือ การมีอิสระเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ มีความอดทนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีระบบความ

มั่นคงปลอดภัยทางสังคมและความสมบูรณ์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Makkarapirom, 2012)

จากที่กล่าวมา อาจนำมาวิเคราะห์เป็นตารางความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาศิลปะไทย กับสันติวัฒนธรรม ได้ดังนี้

องค์ประกอบ ภูมิ ปัญญา ศิลปะไทย สันติวัฒนธรรม	ความเคารพและ ไว้วางใจ (Respect and Trust)	ความเท่าเทียมกัน (Equality)	การมีส่วนร่วม เดียวกัน (Participation)
1. วิจิตรศิลป์ (Fine Art)	- ถ่ายทอดและสืบ สานปรัชญาความ เชื่อและ ภูมิปัญญา จากรุ่นสู่รุ่นในอดีต	- เป็นที่ยึดมั่นใน วัฒนธรรมเดียวกัน	- รักและหวงแหน ในคุณค่าความเป็น ไทย
	- เคารพ ให้เกียรติ สถาบันต่าง ๆ ของ สังคม	- เปิดโอกาสได้ เรียนรู้และอนุรักษ์ ความเป็นไทย	- มีส่วนร่วมในการ สร้างความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย และให้ความร่วมมือ กับหลายภาคส่วน
2. ศิลปะประชา นิยม (Popular Art)	- ถ่ายทอดค่านิยม ปรากฏการณ์สังคม ร่วมสมัย	- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปัญหาพร้อมกัน เปิด โอกาสให้บุคคลที่ สนใจเข้าไปเรียนรู้ เทคนิควิธีการ แนวคิดของศิลปิน	- ประชาสัมพันธ์ ถ่ายทอดแนวคิดสู่ สังคม
	- เข้าใจและเคารพ ความแตกต่างของ สังคมวัฒนธรรมอื่น	- มีสิทธิและเสรีภาพ ในการแสดงออกสู่ สังคม	- แก้ไข รับรู้ปัญหา สังคมร่วมกัน

องค์ประกอบ ภูมิ ปัญญา ศิลปะไทย	สันติวัฒน- ธรรม	ความเคารพและ ไว้วางใจ (Respect and Trust)	ความเท่าเทียมกัน (Equality)	การมีส่วนร่วม เดียวกัน (Participation)
			- มีอิสระในการ สร้างสรรค์ผลงาน หรือประยุกต์ให้ เหมาะสมกับยุคสมัย	
3. ศิลปะ พื้นบ้าน (Folk Art)	- ถ่ายทอดภูมิปัญญา ความเชื่อร่วมกัน	- ส่งเสริมการทำงาน ร่วมกัน	- ร่วมกันอนุรักษ์ ความเป็นอัตลักษณ์ ของชุมชนในท้องถิ่น	
	- เปิดรับและพร้อม เรียนรู้ภูมิปัญญาที่ แตกต่าง เพื่อนำมา บูรณาการกับ ภูมิปัญญาตน	- การสร้างสรรค์ การแสดงออก อย่างเสรี	- ร่วมกิจกรรมแต่ ละประเพณี ในชุมชน	
		- เปิดโอกาสให้ เยาวชนเรียนรู้อย่าง เท่าเทียม	- มีความเชื่อในสิ่ง เดียวกัน	

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่าหลักการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาศิลปะไทย ซึ่งประกอบด้วย ศิลปะจิตรศิลป์ ศิลปะประชานิยม และศิลปะพื้นบ้าน คำนี้ถึง องค์ประกอบเดียวกัน คือ 1) ความไว้วางใจกัน 2) ความเท่าเทียมกัน 3) การมีส่วนร่วม เดียวกัน ซึ่งมีเป้าหมายและหลักการของสันติวัฒนธรรมที่ชัดเจน เห็นได้ว่า ศิลปะจิตรศิลป์ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงถ่ายทอดและสืบสานโดยบุคคลที่มีความสามารถจากรุ่นสู่รุ่น เคารพ ให้เกียรติสถาบันต่าง ๆ ของสังคม ครูปลูกฝังให้ศิษย์มีความละเอียดอ่อน เกิดเป็นวิถีชีวิตที่ ไกล่ชิดกัน รักความสงบสุขเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสามารถได้เรียนรู้และอนุรักษ์ความ เป็นไทย รักและหวงแหน ภาควิชาในคุณค่าความเป็นไทย ซึ่งส่วนใหญ่การสื่อสารทาง

วัฒนธรรมนั้นจะกระทำโดยผ่านสัญลักษณ์ด้วยผลงานที่เรียกว่า ศิลปะไทย เช่นเดียวกับการเป็นศิลปินที่ถ่ายทอดและเข้าใจวัฒนธรรมกระแสนิยมสมัยใหม่ของศิลปะประชานิยม การเคารพความแตกต่างของวัฒนธรรมอื่น เปิดโอกาสให้บุคคลที่สนใจเข้าไปเรียนรู้เทคนิควิธีการ แสดงออกทางความคิดที่เป็นอิสระ ถ่ายทอดค่านิยม ปราบปรามการฉ้อโกงร่วมสมัย มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือ เป็นสิ่งสำคัญในการปลูกฝังเสริมสร้างค่านิยม รู้จักแยกแยะอย่างมีวิจารณ์ญาณระหว่างศิลปะดี (good Art) คือ ศิลปะที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้น โดยมีเจตนาารมณ์ในเชิงบวก มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบ เพื่อเป็นเครื่องมือในการชักนำสังคมไปสู่สิ่งที่พึงตามหลักจริยธรรมที่แต่ละสังคมยึดถือ รวมถึงสะท้อนการเตือนภัยสังคมด้วย และศิลปะเลว (Bad Art) คือ ศิลปะที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นโดยมีเจตนาารมณ์ในเชิงลบชักนำผู้คน ชุมชน สังคม ให้ทำความชั่ว หยาบช้ำ ขัดแย้งกับหลักจริยธรรมที่พึงตามของสังคม รวมถึงการปลุกกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งรุนแรง (Tolstoy, 1960) ในขณะที่ศิลปะพื้นบ้านเป็นศิลปะที่มีความเรียบง่าย สร้างคุณค่าจากการใช้วัสดุทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น มีความไว้วางใจกันในการถ่ายทอดภูมิปัญญาความเชื่อร่วมกัน เข้าอกเข้าใจในกระบวนการและการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เปิดรับและพร้อมเรียนรู้ภูมิปัญญาที่แตกต่าง เพื่อนำมาบูรณาการกับภูมิปัญญาตน มีวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกันในครอบครัว ชุมชน พบปะสร้างสรรค์ร่วมกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง อีกทั้งยังสร้างความเท่าเทียมด้วยการให้ชุมชนให้มีอิสระในการสร้างสรรค์หรือประยุกต์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย รวมถึงการจัดกิจกรรมประเพณีในท้องถิ่นตนเองเพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม สร้างความรักความสามัคคี เกิดเป็นชุมชนที่มีความเรียบง่ายสงบสุข

การบูรณาการกิจกรรมศิลปะเข้ากับสันติวัฒนธรรม

การศึกษาถือเป็นแหล่งบ่มเพาะให้เกิดความเท่าเทียมในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อบุคคล ชุมชน สังคมมีความสงบสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถใช้ศิลปะที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาบูรณาการให้เกิดกิจกรรมที่สร้างความมีส่วนร่วม ความเข้าใจ ความเท่าเทียม เห็นคุณค่า ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) การสอดแทรกสันติศึกษาในหลักสูตรรายวิชา 2) การใช้ภูมิปัญญาศิลปะในต่างประเทศเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรม 3) การบูรณาการภูมิปัญญาศิลปะในบริบทไทยเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรม

1. การสอดแทรกสันติศึกษาในหลักสูตรรายวิชา การเรียนการสอนสันติภาพศึกษาในต่างประเทศ กระทำด้วยการการสอดแทรกลงในหลักสูตรของการเรียนการสอนในโรงเรียน

เพื่อปรับทัศนคติความรู้สึกที่เป็นศัตรูต่อกันให้เกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และไม่ทำให้เกิดความแปลกแยกในคนกลุ่มที่นับถือศาสนา การใช้ภาษา และมีวัฒนธรรม แตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ในประเทศ ดังนั้น จะเห็นได้จากการเรียนการสอน สันติภาพศึกษาเพื่อให้เกิดสันติวัฒนธรรมในแต่ละประเทศ เช่น ประเทศอินเดีย ประเทศ อาเซอร์ไบจาน ประเทศอาร์มีเนีย ฯลฯ ซึ่งอาจนำมาปรับใช้กับหลักสูตรการเรียนการสอน ในไทยในการเริ่มสอดแทรกการเรียนการสอนสันติภาพศึกษา เนื่องจากสังคมไทยบางส่วน เริ่มมีสภาวะความขัดแย้งภายในประเทศทั้งการเมืองส่วนกลาง และปัญหาความไม่สงบใน จังหวัดชายแดนใต้ การเรียนการสอนสันติภาพศึกษาจะเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยบรรเทาความ ขัดแย้งที่เกิดขึ้น และเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นมาในไทย การเรียน การสอนสันติภาพศึกษาในไทยไม่มีการกระทำอย่างเป็นรูปธรรม ดังเช่น อาร์มีเนีย หลักสูตรการเรียนการสอนมาจากส่วนกลางเหมือนกับอินเดีย แต่สิ่งที่อินเดียแตกต่างกับ ไทยคือ รัฐบาลอินเดียตระหนักและพยายามที่จะสร้างประเทศที่มีความเท่าเทียมกันทาง การศึกษาอย่างแท้จริง เริ่มมีการสอดแทรกการเรียนการสอนเกี่ยวกับมนุษยชนในหลักสูตร การเรียนรู้ การใช้นโยบายให้สิทธิพิเศษทางการศึกษากับนักเรียนนักศึกษาที่ด้อยโอกาส มีการกระทำอย่างจริงจังและเข้มงวดในการตรวจสอบสิทธิของผู้ได้รับสิทธิพิเศษ (Jitpiromsri, 2015)

การสอดแทรกสันติวัฒนธรรมสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในบริบท ของต่างประเทศนั้น Barkhordari (2016) อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร ศิลปศึกษาเพื่อสันติภาพศึกษา คือ ใช้วิธีการทางศิลปศึกษา ทั้งทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดง ภาพยนตร์ และดนตรี ด้วยวิธีการที่ต่างกันไป เช่น การวาดภาพทัศนศิลป์ที่มีเนื้อหาแสดง ถึงความสันติสุขของสังคม การแสดงที่มีผู้กำกับเขียนบทละครที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพ โดยมีนักแสดงเป็นผู้ถ่ายทอดการแสดงออกมา และนักดนตรีเล่นดนตรีด้วยเสียงเพลงที่ให้ อารมณ์ของความสงบสุข สันติ เป็นต้น ส่งเสริมให้กิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกับจิตใจ เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านความเข้าใจผู้อื่น ความมีเมตตากรุณา การมี ความรู้สึกร่วมกัน โดยกำหนดให้ศิลปะแต่ละประเภทเป็นตัวแปรในการเข้าถึงความจริง เกี่ยวกับสันติภาพ เพราะศิลปะเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงในการไกล่เกลี่ยทำความเข้าใจ และสร้างสันติสุขได้ ซึ่ง Tavin (2014) เห็นว่านักวิชาการทางศิลปะส่วนใหญ่ เชื่อว่าครู ศิลปศึกษาต้องมุ่งมั่นในการสร้างพื้นที่ที่ไม่ใช้ความรุนแรง โดยการจัดการชั้นเรียนด้วยการ

ฝึกปฏิบัติงานทางศิลปะเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และมีการพูดคุย สนทนาร่วมกัน สามารถอธิบายเพื่อตีความหมาย และเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นได้ ทั้งนี้ การทำงานให้เกิดศักยภาพมากขึ้นโดยไม่ใช้ความรุนแรง การสื่อสารทางภาษาเป็นอีกหนึ่งวิธีการในการสร้างความสัมพันธ์ของการเจรจา และข้อตกลงผ่านการทำงานด้วยการพูดคุยร่วมกัน Visetsuvarnabhumi (2015) นับว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ที่เยาวชนพบความรุนแรงมากที่สุด สาเหตุหลักมาจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ปราศจากความขัดแย้ง แนวทางการแก้ปัญหาสามารถทำได้โดยการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสาเหตุความรุนแรง ทั้งนี้เยาวชนมีกระบวนการทัศนหลักที่สำคัญคือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวเอง เพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของตนเอง ซึ่งการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมจำเป็นต้องอาศัยความตั้งใจอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผล ต่อยอดความคิดและการแตกหน่อของเครือข่าย

จึงเห็นได้ว่า การแสดงออกทางวัฒนธรรมสามารถแสดงออกผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งศิลปะ ประเพณี ดนตรี วรรณกรรม การละครและภาพยนตร์ ครูจึงเป็นเสมือนบุคคลตัวอย่างที่ผู้เรียนให้ความเคารพและศรัทธา อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ บางส่วนที่ให้ความสำคัญกับการใช้ศิลปะ ภูมิปัญญา มาใช้จัดเป็นกิจกรรมในการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความสงบสุข สันติ ลดความขัดแย้งรุนแรงในสังคม ครูศิลปศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนมีวัฒนธรรมที่ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา เช่น การประพฤติปฏิบัติตนที่เป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติ การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนที่หลากหลาย สอดคล้องกับภูมิหลังของผู้เรียน การแสดงความเคารพ ให้เกียรติวัฒนธรรมอื่น การส่งเสริมความเท่าเทียมกันของผู้เรียน การสอดแทรกวัฒนธรรมที่ดีด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงสิทธิเสรีภาพในการอภิปรายในประเด็นที่สนใจ แสดงความรัก ความไว้วางใจต่อผู้เรียน เกี่ยวเนื่องกับแนวคิดสันติวิธีเพื่อให้เกิดสันติวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

สำหรับหลักการสอนภูมิปัญญาศิลปะเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรม โรงเรียนถือเป็นสถาบันการศึกษาที่สำคัญสำหรับเด็กเป็นที่สองรองจากบ้าน การจัดการเรียนการสอนระบบการจัดในโรงเรียนรวมถึงสภาพแวดล้อมของโรงเรียนย่อมมีผลต่อการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ การปลูกฝังบุคลิกลักษณะ อุปนิสัยของเด็กไม่แพ้สภาพแวดล้อมในโรงเรียน (Nakhonthap & Pongpakatien, 2008) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้เยาวชนในประเทศไทยมีความหวงแหน อนุรักษ์ และเกิดเป็นวัฒนธรรมร่วมกันในการรักษาซึ่งศิลปะ

ภูมิปัญญาไทยที่เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรรและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาศิลปะไทยมีลักษณะเป็นองค์รวม มีความเด่นชัดในหลายด้าน แต่มีสิ่งหนึ่งที่สร้างการมีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เด่นชัดมากที่สุด คือ ด้านศิลปกรรม อันได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ดนตรีทัศนศิลป์ คีตศิลป์การเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ ล้วนเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ดังนั้น การจัดกิจกรรมภูมิปัญญาศิลปะไทย ด้วยการส่งเสริมความรัก ความหวงแหน ความสามัคคี การให้คุณค่าในการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ แล้วนั้น นอกจากจะเป็นการถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันแล้ว ยังทำให้บุคคลมีทักษะทางสังคมในด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม และทักษะการช่วยเหลือผู้อื่น การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเอาความเป็นเอกลักษณ์ชุมชนของตนเองทางด้านศิลปะ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และการเล่นพื้นบ้าน มาสร้างความร่วมมือร่วมแรงกันในชุมชน เอื้อเพื่อ มีความไว้วางใจกัน เคารพในอัตลักษณ์ที่แตกต่าง เกิดความเท่าเทียมในการแสดงออกทางความคิด สร้างวัฒนธรรมแห่งสันติ ถือเป็นโอกาสให้ผู้เรียนดึงศักยภาพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวของผู้เรียนออกมาใช้ประโยชน์ตั้งแต่กระบวนการศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่จะทำจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย การร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์และอภิปรายผลสรุป ตลอดจนการแสดงผลงานต่อสาธารณชน (Ministry of Education, 2010)

2. การใช้ภูมิปัญญาศิลปะในต่างประเทศเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรมนั้น Chang Ruilun (2005) อธิบายหลักการความสัมพันธ์ของศิลปศึกษาจะนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมจีนโบราณและครอบคลุมไปถึงการศึกษาศิลปะสมัยใหม่ โดยการนำวัฒนธรรมภูมิปัญญาจีนแบบดั้งเดิมมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเพื่อสร้างฐานความรู้ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกัน มีทักษะที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะเป็นเครื่องมือที่แสดงออกเบื้องต้นสำหรับหลาย ๆ อาชีพ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีการวาดภาพด้วยมือและการจัดองค์ประกอบสี อีกทั้งตำราเรียนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียนและสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทำให้ผู้เรียนเป็นคนที่สามารถปรับสภาพแวดล้อมในการทำความเข้าใจและเพลิดเพลินกับมรดกทางศิลปะภูมิปัญญาดั้งเดิม รวมทั้งการสื่อสารและแสดงออก

ผ่านงานศิลปะในรูปแบบที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางจิตใจที่มั่นคงและสงบสุข อันแสดงถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แข็งแกร่ง สอดคล้องกับ Issifu (2016) กล่าวถึงหลักการของการส่งเสริมเพื่อให้เกิดสันติภาพและสร้างสันติภาพ เพื่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งในแอฟริกา มาจากกระบวนการสนับสนุนเสริมสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความต้องการทางวัฒนธรรม หรือข้อกำหนดบนบรรทัดฐานและแรงบันดาลใจของประชาชน เพื่อทำกิจกรรมการสร้างวัฒนธรรมสันติภาพแบบบูรณาการ ภูมิปัญญาในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับ Anderson and Conlon (2013) จัดโครงการศิลปะในชุมชนเบลฟาสท์ และนอริธัน ไอแลนด์ เพื่อการสร้างสันติภาพ และเปลี่ยนทัศนคติของคนในชุมชน โดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการพยายามเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากความไม่ไว้วางใจและความขัดแย้งไปสู่ความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างชุมชน โดยให้คนในชุมชนสร้างสรรค์งานศิลปะ และให้คุณค่าด้วยการนำเสนอภาพลักษณ์ที่เป็นบวกเน้นชุมชนสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วม ซึ่งกิจกรรมนี้สามารถสร้างสันติภาพในไอร์แลนด์เหนือได้จริง เป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังสันติภาพเพื่อส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม ศิลปะจึงมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูสังคมเพื่อความสงบสุขได้ ซึ่ง Marshall (2014) ค้นพบหลักการทางศิลปะว่าเป็นเหมือนยาป้องกันที่มีอำนาจในการเปลี่ยนวัฏจักรของความรุนแรง ด้วยการจัดกิจกรรมผ่านโครงการทางศิลปะตั้งแต่บุคคล โรงเรียน และชุมชน เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำงานศิลปะที่ถนัดช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจ และแสดงออกถึงความรู้สึกภายใน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดความศรัทธา ไว้วางใจในตัวเอง และผู้อื่นมากขึ้น จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนอธิบายเรื่องราวที่ตนเองวาด ซึ่งกระบวนการนี้ทำให้เกิดการรับรู้ทั้งสองฝ่าย เข้าใจความแตกต่างทางความคิดของแต่ละคน มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นบรรยากาศของการรับฟังอันดีและพร้อมจะเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง ครูศิลปะจึงเปรียบเสมือน "ผู้นำสันติภาพ" ที่มีบทบาทสำคัญในการแสวงหาวัฒนธรรมในโรงเรียนที่ดี ห้องเรียนศิลปะจึงเป็นพื้นที่ที่ให้เครื่องมือและวัสดุสำหรับการแสดงออกของประสบการณ์ที่หลากหลายของมนุษย์

3. การบูรณาการภูมิปัญญาศิลปะในบริบทไทยเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรมสำหรับกรณีในประเทศไทย Angkanit (2014) ได้จัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเล่นพื้นบ้านที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อทักษะทางสังคมของเด็กในชุมชน โดยใช้กระบวนการการเรียนรู้ด้วยการใช้โครงงานเป็นฐานมาใช้ในการจัดกิจกรรม

และให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำกิจกรรมในชุมชนตามหัวข้อโครงการที่สนใจ เช่น ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนโครงการการเล่นพื้นบ้านที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหัวข้อที่ร่วมกันกำหนดขึ้น แล้วนำเสนอให้เพื่อนฟัง จากนั้นลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามหัวข้อโครงการของกลุ่ม แล้วระดมความคิดร่วมกัน เพื่อออกแบบกิจกรรมการเล่นดังกล่าว ซึ่งการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้จะทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน เข้าใจความแตกต่าง รวมถึงได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง เช่นเดียวกับ Promkul (2015) จัดกิจกรรมภูมิปัญญาประเพณีบุญหลวงในการสร้างสันติสุขของชุมชนในจังหวัดเลย เพื่อการทำหน้าที่ยึดมั่นในประเพณี การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างภาคีเครือข่ายทางสังคม เกิดความสันติสุขในระดับบุคคลและชุมชน ซึ่งบุคคลในชุมชนมีความไว้วางใจกัน เอื้ออาทรต่อกัน มีความสุขที่ได้เข้าร่วมงานประเพณีบุญหลวง ยอมรับในกติกาที่มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรักในวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามอันเนื่องมาจากความเชื่อ ความศรัทธาในสิ่งเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีผู้นำที่เป็นบุคคลต้นแบบที่ดี เปิดโอกาสให้ประชาชนนอกพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในพิธีกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ สิ่งเหล่านี้จึงได้กลายเป็นพลังแห่งความศรัทธา สามัคคี เกิดวัฒนธรรมความเข้มแข็งในชุมชน

จากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ สามารถสร้างแนวทางกิจกรรมภูมิปัญญาศิลปะไทย เพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรม โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของไทยได้ตามตารางต่อไปนี้

กระบวนการ ชื่อกิจกรรม	เนื้อหา/จุดประสงค์	ตัวอย่างกิจกรรม ภูมิปัญญาศิลปะไทย	ผลของการเกิดสันติ วัฒนธรรม
1. ประวัติศาสตร์ ประเพณีใน ท้องถิ่น	- สืบค้น ทศนศึกษา ประวัติ ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน ในท้องถิ่น - สืบค้นประวัติศาสตร์ ของศิลปวัตถุใน พิพิธภัณฑ์ - สืบค้น สอบถาม ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อ	- ร่วมกันอภิปรายถึง หลักการ ความเชื่อมโยง ของประเพณีท้องถิ่น กับการสร้างสันติ วัฒนธรรม - เข้าร่วมกิจกรรม ประเพณีในท้องถิ่น โดยมีบทบาทในการ ร่วม พุดคุย ช่วยเหลือ	- เกิดเครือข่ายความ ร่วมมือ - เกิดการมีส่วนร่วม ในชุมชน - เกิดความไว้วางใจ เข้าอกเข้าใจกัน - เกิดความเท่าเทียมกัน - มีวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกัน

กระบวนการ ชื่อกิจกรรม	เนื้อหา/จุดประสงค์	ตัวอย่างกิจกรรม ภูมิปัญญาศิลปะไทย	ผลของการเกิดสันติ วัฒนธรรม
	ศึกษาประวัติ ความเป็นมาของ การเล่นพื้นบ้าน ในท้องถิ่น	และร่วมกิจกรรม ตั้งแต่ต้นจนจบ - ร่วมสร้างสรรค์ ศิลปะในท้องถิ่น	
2. ศิลปะไทย ร่วมชาติ	- สืบค้น ศึกษา ประวัติศาสตร์ ความเชื่อมโยง ระหว่างวัฒนธรรม ไทยกับวัฒนธรรมอื่น	สุนทรีภาพใน จิตรกรรมที่เกี่ยวข้อง กับสันติวัฒนธรรม และร่วมอภิปราย - บูรณการศิลปะไทย กับศิลปะในท้องถิ่น ตนเอง ด้วยการออกแบบ ลวดลายบนเรือกอกและ ผ้าปาเต๊ะ ผ้าฮิญาบ ฯลฯ	- เกิดความเข้าใจ ในประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมที่แตกต่าง - เกิดความรักและ เคารพในอัตลักษณ์ที่ แตกต่าง
3. ห้องเรียน สันติวัฒนธรรม	- เล่าเรื่องราวเสนอ ภาพความสันติ ที่คาดหวัง - ครูเป็นตัวอย่าง ของการจัดการความ ขัดแย้งอย่างสันติ	- ครูกำหนดปัญหา (เช่น สันติภาพ หมายถึงอะไร เป็นต้น) ร่วมกันอภิปราย - เปิดโอกาสให้ สร้างสรรค์ แสดงออก ถึงความสันติวัฒนธรรม ผ่านงานศิลปะร่วมกัน โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ มีในท้องถิ่นอย่างอิสระ - ตีความ อธิบาย เรื่องราวที่สร้างสรรค์	ห้องเรียน สันติวัฒนธรรม

กระบวนการ ชื่อกิจกรรม	เนื้อหา/จุดประสงค์	ตัวอย่างกิจกรรม ภูมิปัญญาศิลปะไทย	ผลของการเกิดสันติ วัฒนธรรม
		พร้อมเหตุผลความ เชื่อมโยงกับวัสดุใน ท้องถิ่นที่ใช้	
4) คนเราต่างกัน (วัฒนธรรมที่ หลากหลาย)	- แนะนำความ แตกต่างระหว่าง บุคคลชื่นชมตนเอง และผู้อื่น - แลกเปลี่ยน เล่า ประวัติความเป็นมา ในชุมชน	- แบ่งสมาชิกกลุ่ม และช่วยกันคิดหา คำตอบและวาดเป็น มายแมพ (Mind map) - ลงมือปฏิบัติงาน กลุ่มด้วยกัน	- เกิดความเท่าเทียมกัน - เกิดความไว้วางใจ เข้าอกเข้าใจกัน - เกิดความร่วมมือ มีส่วนร่วมในกิจกรรม - มีเคารพในวัฒนธรรม ที่แตกต่างจากตน

จากตารางข้างต้น มีกิจกรรมทั้งหมด 4 กิจกรรม คือ 1) ประวัติศาสตร์ประเพณี ในท้องถิ่น 2) ศิลปะไทยร่วมชาติ 3) ห้องเรียนสันติวัฒนธรรม 4) คนเราต่างกัน (วัฒนธรรมที่หลากหลาย) เป็นการออกแบบกิจกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาศิลปะไทย เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสันติวัฒนธรรม ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ประเพณีในท้องถิ่น กำหนดให้มีเนื้อหาและจุดประสงค์เพื่อตระหนักและให้คุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น โดยการบูรณาการสอดแทรกสันติศึกษาในหลักสูตรรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน ศิลปะท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเปิดใจพร้อมที่จะเรียน วัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีในท้องถิ่น โดยมีบทบาทในการเข้าถึงผู้คน พุดคุย แสดงความมั่นใจ ช่วยเหลือ และร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับคนในชุมชนที่มีความแตกต่างทั้งวัยวุฒิ การศึกษา การใช้ชีวิต และร่วมสร้างสรรค์ศิลปะในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในชุมชน เกิดความไว้วางใจ เข้าอกเข้าใจกัน มีความใกล้ชิดกัน และฝึกทักษะการแสดงออกทางความคิดที่เท่าเทียมกัน ดังเช่น Witayanont (2013) กล่าวถึงประเด็นทางด้านเนื้อหาหลักสูตรและแบบเรียนที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าไม่มีการ

กล่าวถึงศิลปกรรมและเนื้อหาที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมและความเชื่อท้องถิ่น บางกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น พิธีไหว้ครู ซึ่งต้องมีการก้มกราบ การบูชา รวมทั้งไหว้ครูกระบี่กระบอง ไหว้ครูมวยไทย ฉะนั้น การจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นในวิถีชีวิต อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. ศิลปะไทยร่วมชาติ กำหนดให้มีเนื้อหาและจุดประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์รูปแบบของศิลปะไทย รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมอื่น ด้วยการระดมสมองเพื่อตั้งจุดเด่นอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะแล้วออกแบบในลักษณะบูรณาการกับศิลปะท้องถิ่น ครูจัดให้มีทัศนศึกษาสถานที่ที่มีศิลปะในท้องถิ่น พร้อมตีความคุณค่าสุนทรียภาพในศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับสันติวัฒนธรรมและร่วมอภิปราย หรือร่วมสร้างสรรค์ผลงานที่บูรณาการศิลปะไทยกับศิลปะในท้องถิ่นตนเอง เช่น การสร้างสรรค์ลวดลายไทยบนเรือกอลและ ผ้าปาเต๊ะ ร่มบ่อสร้าง หน้ากากผีตาโชน เป็นต้น การลงมือสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การพูดคุย สนทนาร่วมกัน เกิดความไว้วางใจอันดี ส่งผลให้เกิดความเข้าใจในประวัติศาสตร์ ศิลปะแบบข้ามวัฒนธรรม มีความรักและเคารพในอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ Angkanit (2014) ที่จัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการละเล่นพื้นบ้านที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อทักษะทางสังคมของเด็กในชุมชน ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน เข้าใจความแตกต่าง รวมถึงได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง เช่นเดียวกับ Promkul (2015) จัดกิจกรรมภูมิปัญญาประเพณีบุญหลวงในการสร้างสันติสุขของชุมชนในจังหวัดเลย เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างภาคีเครือข่ายทางสังคม เกิดความสันติสุข ในระดับบุคคลและชุมชน ซึ่งบุคคลในชุมชนมีความไว้นื้อเชื่อใจกัน เอื้ออาทรต่อกัน และมีความสุขที่ได้เข้าร่วมงานประเพณีบุญหลวง

3. ห้องเรียนสันติวัฒนธรรม กำหนดให้มีเนื้อหาและจุดประสงค์ โดยเล่าเรื่องราวเสนอภาพความสันติที่คาดหวัง ซึ่งครูเป็นตัวอย่างของการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ โดยครูกำหนดกิจกรรมตั้งคำถามหรือประเด็นปัญหา เช่น สันติภาพ หมายถึงอะไร เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและครูร่วมกันอภิปราย จากนั้นแสดงออกผ่านงานศิลปะร่วมกัน อาจจะใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่น เพื่อสร้างความไว้นื้อเชื่อใจ แสดงออกทางความคิดเห็นที่เท่า

เทียมกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้ฟังที่ดี สอดคล้องกับ Bae (2012) ค้นพบกระบวนการทำงานร่วมกันของนักเรียนเกาหลีและอเมริกัน ว่าเป็นความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างทั้งภาษาและวัฒนธรรม ด้วยการจัดกิจกรรมการให้นักเรียนระดมความคิด (Brainstorming Activity) เกี่ยวกับศีลธรรมทางสันติภาพ จากนั้นให้ลงมือปฏิบัติด้วยการวาดภาพศิลปะ พร้อมวิจารณ์งานศิลปะของตนเองในตอนท้ายกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนถึงสิ่งที่เรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะสำหรับครูได้ อย่างไรก็ตามมีนักศึกษาทางศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมในลักษณะนี้กับผู้เรียนในวัฒนธรรมที่แตกต่างกล่าวว่า ครูควรตระหนักเรื่องการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมและความเข้าใจให้มาก เพราะเหล่านี้อาจไม่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และเพื่อดึงดูดผู้เรียนที่มีภาษาพื้นเมืองและวัฒนธรรมที่ต่างกันในการเรียนแบบมีส่วนร่วม ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับอุปสรรคสำคัญต่อการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมตลอดจนวัฒนธรรมของผู้เรียนด้วย

4. คนเราต่างกัน (วัฒนธรรมที่หลากหลาย) กำหนดให้มีเนื้อหาและจุดประสงค์โดยการแนะนำความแตกต่างระหว่างบุคคลขึ้นชมตนเองและผู้อื่นแลกเปลี่ยนเล่าประวัติความเป็นมาในชุมชนของตนเอง เพื่อทำความเข้าใจและเป็นผู้ฟังที่ดี โดยมีกิจกรรมกลุ่มในการช่วยกันระดมสมอง และช่วยกันคิดหาคำตอบและวาดเป็นมายเมพ (Mind map) จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติงานกลุ่มด้วยกัน สร้างความเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างจากการให้ความเท่าเทียมกัน มีความไว้วางใจ เข้าอกเข้าใจกัน และสร้างความร่วมมือมีส่วนร่วมในกิจกรรม สอดคล้องกับ Kose & Bayir (2016) ศึกษาการรับรู้ความสันติภาพในภาพวาดของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความไว้วางใจที่จะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และเน้นการมีสันติภาพระหว่างบุคคล เช่น คนในครอบครัว และสันติภาพระหว่างประเทศ เช่น วัฒนธรรมที่แตกต่าง สัญลักษณ์ที่บอกความเป็นสันติ อาทิ นกพิราบ ผีเสื้อ นก ซึ่งทำให้ผู้เรียนรับฟังผู้อื่น เข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างเท่าเทียมและมีความสุขในการที่ตนเองได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การจัดโครงการสันติภาพในสภาพแวดล้อมแบบร่วมมือระหว่างวัฒนธรรมได้เพิ่มโอกาสในการเติบโตของผู้เรียน ซึ่งแน่นอนว่าพื้นที่เนื้อหาเดียวและการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในระยะสั้นคงไม่เพียงพอ ควรนำแนวคิดเรื่องสันติภาพเป็นพื้นฐานทางการเรียนรู้ร่วมกันและหลักการความสามารถในการผสมผสานแบบข้ามวัฒนธรรมมาใช้ในการสอนวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กับภูมิปัญญาในหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้เยาวชนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับประสบการณ์หลายแง่มุมในชีวิตเพื่อสร้างอนาคตที่ดีได้

สรุปและอภิปรายผล

กิจกรรมภูมิปัญญาศิลปะไทยเพื่อส่งเสริมสันติวัฒนธรรม บนหลักการพื้นฐานของภูมิปัญญาศิลปะไทยประกอบด้วย ศิลปะชั้นสูง ศิลปะประชานิยม และศิลปะพื้นบ้านที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงเป้าประสงค์เดียวกัน คือ 1) ความเคารพและไว้วางใจ 2) ความเท่าเทียมกัน และ 3) การมีส่วนร่วมเดียวกัน เป็นลักษณะที่สะท้อนให้เห็นว่าบุคคล ชุมชน สังคม มีสันติวัฒนธรรมด้วยการให้คุณค่าทัศนคติ พฤติกรรม การใช้ชีวิตที่ไม่ใช้ความรุนแรง มีความใกล้ชิดกลมกลืนกันของอัตลักษณ์ ความเชื่อ และแบบแผนการปฏิบัติในวิถีชีวิต รวมถึงการจัดการป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นด้วยสันติวิธี สอดคล้องกับ Makkarapirom (2012) ที่กล่าวถึงลักษณะบางประการที่สะท้อนความเป็นสันติวัฒนธรรม เช่น สภาวะการณ์ของคุณค่า ทัศนคติ พฤติกรรม และวิถีชีวิตที่ไม่ใช้ความรุนแรง ความใกล้ชิดกลมกลืนกันของอัตลักษณ์ ทัศนคติ คุณค่า ความเชื่อ และแบบแผนการปฏิบัติในการใช้ชีวิต การป้องกันจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการคลี่คลายเหตุปัจจัยของปัญหาโดยไม่เผชิญหน้า ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ความรุนแรง

ศิลปะจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติ เพื่อให้ได้ผลเชิงประจักษ์ผ่านการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ สังคมที่มีสันติวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การมีส่วนร่วม การเข้าอกเข้าใจผู้อื่น สามัคคีกลมเกลียว อันแสดงถึงวัฒนธรรมที่สงบสุข จากงานวิจัยด้านสันติภาพชี้ให้เห็นว่าครูควรสอนเด็ก ๆ ให้เรียนรู้ทักษะวัฒนธรรมตั้งแต่ยังเล็ก ๆ สอดคล้องกับ Marshall (2014) พบว่าศิลปะเป็นเหมือนยาป้องกันที่มีอำนาจในการเปลี่ยนวัฏจักรของความรุนแรง โดยการจัดกิจกรรมผ่านโครงการทางศิลปะตั้งแต่บุคคล โรงเรียน และชุมชน เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำงานศิลปะที่ถนัดช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจ และแสดงออกถึงความรู้สึกภายในมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดความศรัทธา ไว้วางใจในตัวเองและผู้อื่นมากขึ้น

ดังนั้น ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นบุคคลที่จะสร้างความเข้าใจอันดีและถ่ายทอดกระบวนการสอนผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสันติภาพภายในออกสู่ภายนอกด้วยการกระทำและการแสดงสัญลักษณ์ผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น แนวคิด พฤติกรรม

การแสดงออก รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ ภูมิปัญญาของตน ด้วยความรักและเคารพ ให้เกียรติผู้อื่น เข้าใจความหลากหลายในวัฒนธรรมแม้มาจากชาติพันธุ์ที่ต่างกัน และสามารถอยู่ในสังคมด้วยความสันติสุขอันเป็นที่มาของสังคมแห่งสันติวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นเพียงแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรงในอนาคต โดยการศึกษาเอกสารทั้งในและต่างประเทศเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น จึงนำเสนอให้มีการจัดกิจกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาศิลปะไทยที่มีการบูรณาการระหว่างวัฒนธรรมหนึ่งสู่วัฒนธรรมหนึ่งที่มีความหลากหลาย หากยังต้องมีการวิจัยในเชิงลึกเพื่อให้ได้ผลที่เที่ยงตรงและสมบูรณ์ต่อไป

References

- Anderson, T., & Conlon, B. (2013). In the shadow of the peace walls: Art, education, and social reconstruction in northern Ireland. *Art Education*, 66(4), 36-42.
- Angkanit, A. (2014). Effects of organizing participatory non-formal education activities to develop folk plays integrating with local wisdoms on social skills of children in the community. *Online Journal of Education*, 9(4), 27-40. [in Thai]
- Bae, J. (2012). An intercultural peace mural project: Lets make a peaceful world hand in hand. *Art Education*, 65(1), 47-54.
- Barkhordari, M. (2016). *The importance of art-based curriculum in peace education*. Faculty of Education and Psychology. University of Isfahan.
- Chang, R. (2005). Culture and art education in China. *International Journal of Education through Art*, 1(3), 225-236.
- Feldman, E.B. (1995). *Philosophy of art education*. (1sted). United States of America.
- Issifu, A. K. (2016). Local peace committees in Africa: The unseen role in conflict resolution and peacebuilding. *The Journal of Pan African Studies*, 9(1), 141-158.

- Jensantikul, N. (2015). Ethnic diversity with ASEAN community: Problems and considerations. *Executive Journal*, 35(2), 33-45. [in Thai]
- Jitpiromsri, K. (2015). Peace education: Roles and activities on conflict transformation. *Journal of Learning Innovation*, 1(1), 53-76. [in Thai]
- Kose, C.T. & Bayir, G.O. (2016). Perception of peace in students' drawings. *Eurasian Journal of Educational Research*, 65, 181-198
- Makkarapirom, P. (2012). *Peace culture*. Institute of Human Rights and Peace Studies. [in Thai]
- Margolin, V. (1992). *Product appeal and the aura of art*. In *Objects and Images: Studies in Design and Advertising*. S. Vihma (ed.), Helsinki: University of Industrial Arts. (pp. 198-207)
- Marshall, L. (2014). Art as peace building. *Art Education*, 67(3), 37-43.
- Ministry of Education. (2010). *Guidelines for bringing Thai wisdom into the informal learning process: School and informal learning*. Community of Agricultural Cooperatives of Thailand. [in Thai]
- Nakhonthap, O., & Pongpakatien, J. (2008). *Peace culture and culture in one's self: concepts and guidelines for enhancing health and learning about peace*. Ramajitti Institute. [in Thai]
- Na Talang, A. (2001). *Overview of Thai wisdom*. Wisdom foundation. [in Thai]
- Promkul, S. (2015). *The Peace building in community by local Knowledge: A case study Bunloun Tradition Loei Province*. Developing the Quality of Thai Research to the International Standards. [in Thai]
- Saranukromthai for Students. (2017). *Thai wisdom*. Thai Junior Encyclopedia Project by Royal Command of H.M. the King (Volume 23). Bangkok. <http://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=23&page=main>. [in Thai]
- Tolstoy, L.N. (1960). *What is art* (A. Maude, trans). lated by Almyer Maude. MacMillan Publishing Company.

- Tavin, K. (2014). Art education is violent. *Art Education*, 67(3), 44-45.
- Visetsuvarnabhumi, K. (2015). Research and learning network development for youths' peaceful cultural creation in southern border provinces: a case study of Pattani. *Parichart Journal*, 28(3), 50-63. [in Thai]
- Witayanont, N. (2013). An educational management model of basic education schools for peace in the southern border. *Suddhiparitat Journal*, 26(79), 151-166. [in Thai]